

УДК 373.2-056.2/.3:81'233]:796.011.3

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2026-3-123-133>

**PRACTICAL ASPECTS OF SPEECH DEVELOPMENT IN CHILDREN
WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS THROUGH PHYSICAL
EDUCATION**

**ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Yuliia SIDENKO,

Doctor of Philosophy,
Associate Professor at the
Department of Preschool and Special
Education
Kryvyi Rih State Pedagogical
University
54, Universitetsky Ave., Kryvyi Rih,
50086, Ukraine

Юлія СІДЕНКО,

доктор філософії, доцент кафедри
дошкільної і спеціальної освіти,
Криворізький державний
педагогічний університет
Університетський просп., 54,
м. Кривий Ріг, 50086,
Україна

*sidenkoyulia1812@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2749-5915>*

Artur INSHAKOV,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the
Department of Preschool and Special
Education,
Kryvyi Rih State Pedagogical
University
54, Universitetsky Ave., Kryvyi Rih,
50086, Ukraine

Артур ІНШАКОВ,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри дошкільної і
спеціальної освіти,
Криворізький державний
педагогічний університет
Університетський просп., 54,
м. Кривий Ріг, 50086,
Україна

*artur.inshakov@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6541-6918*

Inna INSHAKOVA,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the
Department of Preschool and Special
Education,
Kryvyi Rih State Pedagogical
University
54, Universitetsky Ave., Kryvyi Rih,
50086, Ukraine

Інна ІНШАКОВА

кандидат наук, доцент кафедри
дошкільної і спеціальної освіти,
Криворізький державний
педагогічний університет
Університетський просп., 54,
м. Кривий Ріг, 50086, Україн

inna.inshakova0402@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7584-6308>

ABSTRACT

This article examines the issue of speech development in children with special educational needs through physical education in the context of a comprehensive approach to remedial and developmental work. The relevance of this study stems from the need to identify practical approaches to combining motor and speech activities, taking into account the individual abilities and educational needs of children. The purpose of the article is to substantiate the practical aspects of speech development in children with special educational needs through physical education. To achieve this goal, the study employs theoretical analysis of scientific and methodological sources, as well as analysis and synthesis, comparison, systematization, classification, and scientific generalization. Based on an examination of scientific approaches, physical education methods have been systematized according to their focus on the development of speech components. The practical possibilities of using exercises to develop gross and fine motor skills, active games with verbal accompaniment, logorhythmic and coordination exercises, exercises to develop speech breathing, and tasks involving sports equipment are explored. The authors have determined the advisability of integrating motor activities with tasks aimed at developing vocabulary, grammatical structure, coherent speech, articulation, speech breathing, and communication skills.

Emphasis is placed on the need to tailor the content of motor-speech activities to the child's age, functional abilities, and educational needs. The scientific novelty of this study lies in the systematization of practical physical education methods based on their speech-oriented focus and the identification of opportunities for their comprehensive integration into the corrective-developmental process. The practical significance of the results lies in the possibility for specialists to use the proposed systematization when planning individual and group work on speech development for children with special educational needs.

Key words: *special educational needs, speech development, physical education, motor activity, logorhythmics, speech breathing, remedial and developmental work.*

Вступ. У сучасних умовах розвитку спеціальної та інклюзивної освіти проблема розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами (ООП) набуває особливої актуальності. Мовленнєва компетентність є визначальним чинником пізнавального розвитку, соціальної взаємодії та успішної адаптації дитини до освітнього середовища. Разом із тим у

дітей з ООП порушення мовлення часто поєднуються з недостатнім розвитком загальної та дрібної моторики, координації рухів, сенсомоторної інтеграції та інших психофізіологічних функцій, що обумовлює необхідність пошуку комплексних підходів до організації корекційно-розвиткової роботи [1; 5].

Сучасні дослідження засвідчують взаємозв'язок між моторною та мовленнєвою сферами розвитку дитини. Поєднання рухової активності з цілеспрямованими мовленнєвими завданнями створює можливості для одночасного залучення моторних, когнітивних і комунікативних процесів та може використовуватися в комплексній корекційно-розвитковій роботі [1; 5; 7].

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемам мовленнєвого та моторного розвитку дітей, питання практичного використання засобів фізичного виховання для розвитку мовлення дітей з ООП залишається недостатньо систематизованим. Потребують подальшого наукового обґрунтування механізми їх впливу на мовленнєву діяльність, а також методичні підходи до інтеграції рухових вправ у корекційно-розвитковий процес. Це зумовлює необхідність узагальнення сучасних наукових положень і визначення ефективних практичних засобів розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами через фізичне виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами є предметом наукових досліджень багатьох українських учених. Особливості навчання та розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення висвітлено у працях Ю. Рібцун [5]. Окремий напрям становлять дослідження зв'язку мовленнєвої та моторної діяльності, зокрема розвитку дрібної моторики дітей із порушеннями мовлення [1].

Питання використання логоритміки як засобу розвитку мовлення дітей дошкільного віку висвітлено у працях Н. Нагурної, Л. Черніченко, які наголошують на ефективності поєднання мовленнєвих, музично-ритмічних і рухових вправ у процесі логопедичного супроводу дітей з мовленнєвими порушеннями [4; 6].

Окремий напрям сучасних досліджень присвячено використанню засобів фізичного виховання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Зокрема, Я. Курівський розглядає рухову активність як важливий чинник психофізичного розвитку дітей з ООП та підкреслює необхідність її інтеграції у корекційно-розвитковий процес. Разом із тим аналіз наукової літератури свідчить, що питання комплексного використання засобів фізичного виховання саме для розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами висвітлено фрагментарно. Недостатньо дослідженими залишаються практичні механізми інтеграції рухової

діяльності у логопедичний супровід, що й зумовлює актуальність пред-
ставленого дослідження [2; 3].

Узагальнення наукових підходів дає підстави виокремити декілька
взаємопов'язаних напрямів дослідження проблеми: вивчення механізмів
мовленнєвого розвитку та його порушень; дослідження взаємозв'язку
моторної і мовленнєвої сфер; використання ритмічно організованої рухо-
вої діяльності в логопедичній роботі; застосування фізичної активності
в комплексному супроводі дітей з особливими освітніми потребами.
Водночас зазначені напрями переважно розглядаються відокремлено,
тоді як питання співвіднесення конкретних засобів фізичного виховання
з мовленнєвими завданнями та корекційно-розвитковими результатами
потребує подальшої систематизації.

Мета статті – обґрунтувати практичні аспекти розвитку мовлення
дітей з особливими освітніми потребами засобами фізичного вихо-
вання. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослі-
дження:

проаналізувати наукові підходи до проблеми взаємозв'язку рухового
та мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами;

систематизувати засоби фізичного виховання відповідно до їх мож-
ливостей у розвитку окремих компонентів мовлення;

окреслити практичні напрями застосування рухових, логоритмічних,
вправ на розвиток координації рухів і мовленнєвого дихання з урахуван-
ням індивідуальних можливостей та освітніх потреб дітей.

Методи та методики дослідження. У дослідженні застосовано
комплекс теоретичних методів: аналіз наукових і науково-методич-
них джерел, аналіз і синтез, порівняння, систематизацію, класифіка-
цію та наукове узагальнення. Їх використання дало змогу визначити
взаємозв'язок рухової та мовленнєвої діяльності дітей з особливими
освітніми потребами, систематизувати засоби фізичного виховання від-
повідно до їх спрямованості на розвиток окремих компонентів мовлення.

Наукове узагальнення застосовано для визначення організаційно-
методичних умов інтеграції рухових і мовленнєвих завдань у корекційно-
розвитковий процес. На основі теоретичного опрацювання джерел вио-
кремлено практичні напрями використання логоритмічних, рухливих,
вправ на розвиток моторики та рухової координації, а також вправ на
формування мовленнєвого дихання з урахуванням індивідуальних мож-
ливостей та освітніх потреб дітей.

Результати та дискусії. Одним із актуальних напрямів сучасної
спеціальної та інклюзивної освіти є пошук ефективних практичних засо-
бів розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами. Аналіз
наукових джерел засвідчує, що мовленнєва діяльність формується у
тісній взаємодії з розвитком рухової сфери, сенсорних процесів, уваги,

пам'яті, мислення та довільної регуляції поведінки. Саме тому сучасна корекційно-педагогічна практика дедалі ширше використовує засоби фізичного виховання як складову комплексного логопедичного супроводу. Їх застосування забезпечує не лише зміцнення фізичного здоров'я дитини, а й активізацію мовленнєвої діяльності, розвиток комунікативних умінь, підвищення мотивації до спілкування та залучення дітей до активної взаємодії з навколишнім середовищем [1; 5; 7].

На основі аналізу сучасних науково-методичних джерел логопедичної й корекційно-педагогічної роботи систематизовано основні напрями використання засобів фізичного виховання у розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами. Запропонована систематизація відображає взаємозв'язок між видами рухової діяльності, компонентами мовлення, що підлягають розвитку, та очікуваними корекційно-розвитковими результатами, що може бути використано під час планування індивідуальної та групової роботи [2–7].

Таким чином, ефективність використання засобів фізичного виховання визначається не окремими вправами, а їх цілеспрямованою інтеграцією в структуру логопедичного супроводу. Комплексне поєднання рухової активності з мовленнєвими завданнями забезпечує одночасний розвиток моторних, когнітивних і комунікативних функцій, що відповідає сучасним принципам комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами.

Практична організація роботи передбачає інтеграцію мовленнєвих завдань у всі види рухової діяльності. Такий підхід дає змогу уникнути механічного виконання вправ, перетворюючи фізичне виховання на ефективний інструмент формування мовленнєвої компетентності. Під час добору вправ педагог повинен враховувати вік дитини, рівень психофізичного розвитку, характер порушення, індивідуальні можливості та освітні потреби. Особливого значення набуває принцип поступового ускладнення завдань: від виконання простих рухів за словесною інструкцією до складних вправ на розвиток координації, що супроводжуються самостійним мовленнєвим коментуванням власних дій.

На початковому етапі корекційно-розвиткової роботи доцільно використовувати вправи, спрямовані на розвиток загальної моторики. Ходьба різними способами, біг із подоланням нескладних перешкод, вправи на рівновагу, стрибки, повзання, зміна напрямків руху сприяють удосконаленню координації, орієнтуванню у просторі та здатності виконувати послідовні дії. Практична цінність таких вправ значно зростає за умови їх поєднання з мовленнєвим супроводом. Наприклад, виконуючи ходьбу по доріжці, дитина з ООП називає кольори предметів, рахує кроки, визначає напрям руху («ліворуч», «праворуч», «уперед», «назад»), описує власні дії або відповідає на запитання педагога. Поді-

Таблиця 1

Систематизація засобів фізичного виховання для розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами

Засоби фізичного виховання	Компоненти мовлення, що розвиваються	Практичний корекційно-розвитковий результат
Вправи на розвиток загальної моторики	Розуміння мовлення, словниковий запас, зв'язне мовлення, просторові поняття	Удосконалення координації рухів, формування мовленнєво-рухової взаємодії, активізація мовленнєвої діяльності
Рухливі ігри з мовленнєвим супроводом	Діалогічне мовлення, словниковий запас, граматична будова мовлення	Підвищення мовленнєвої активності, розвиток комунікативної компетентності, формування навичок взаємодії
Логоритмічні вправи	Темпо-ритмічна сторона мовлення, мовленнєве дихання, просодика, звуковимовна	Узгодження мовлення з рухами, покращення ритмічної організації мовлення, розвиток плавності висловлювання
Вправи на розвиток дрібної моторики	Артикуляційна моторика, словниковий запас, граматичне оформлення висловлювань	Удосконалення точності та координованості дрібних рухів, активізація мовленнєвої діяльності під час виконання поєднаних моторно-мовленнєвих завдань.
Вправи на координацію	Лексико-граматична сторона мовлення, мовленнєве програмування, зв'язне мовлення	Розвиток координації рухів, уваги, довільної регуляції та виконання послідовних рухово-мовленнєвих завдань.
Вправи на формування мовленнєвого дихання	Фонаційне дихання, голосоутворення, плавність мовлення	Формування тривалого керованого видиху, координація дихання та мовлення, покращення інтонаційної виразності.
Вправи зі спортивним інвентарем (м'ячі, обручі, балансувальні доріжки тощо)	Автоматизація звуків, словотворення, граматична будова, зв'язне мовлення	Закріплення мовленнєвих навичок у практичній діяльності, підвищення мотивації до мовленнєвого спілкування

бна інтеграція рухової та мовленнєвої діяльності активізує словниковий запас, удосконалює розуміння зверненого мовлення та сприяє формуванню граматично правильних висловлювань.

Отже, рухова активність виступає не як самостійний засіб корекції мовленнєвих порушень, а як організаційний контекст для реалізації цілеспрямованих мовленнєвих завдань. Такий підхід уточнює практичну функцію засобів фізичного виховання в логопедичному супроводі: їх доцільність визначається не самим фактом виконання рухів, а відповідністю конкретної вправи мовленнєвій меті, функціональним можливостям дитини та етапу корекційно-розвиткової роботи.

Важливим практичним напрямом є використання рухливих ігор із мовленнєвим змістом. Саме ігрова діяльність створює природні умови для спілкування, забезпечує позитивний емоційний фон і стимулює мовленнєву ініціативу дітей з ООП. Доцільно використовувати ігри «Передай м'яч і назви слово», «Знайди предмет за описом», «Хто швидше виконає інструкцію», «Вігадай тварину за рухами», «Добери ознаку до предмета», естафети з виконанням мовленнєвих завдань. Під час таких вправ дитина з ООП не лише виконує фізичні дії, а й активно використовує мовлення для спілкування, уточнення інформації, опису предметів і власних дій, що позитивно впливає на розвиток діалогічного мовлення та комунікативної компетентності.

Особливу роль у розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами відіграє логоритміка. Практика її застосування ґрунтується на поєднанні рухів, музичного супроводу, мовлення та ритму. Під час занять діти виконують маршування, плескання, крокування, танцювальні рухи або вправи з предметами, синхронізуючи їх із проговорюванням віршів, чистомовок, скоромовок чи окремих складів. Наприклад, під час маршування дитина промовляє ритмічні склади («та-та-та», «па-па-па», «ла-ла-ла»), а під час плескання в долоні – багатоскладові слова або короткі речення. Така організація роботи сприяє розвитку темпо-ритмічної сторони мовлення, слухової уваги, мовленнєвого дихання та плавності висловлювання [4; 6].

У структурі корекційно-розвиткової роботи доцільно поєднувати вправи на розвиток дрібної моторики з виконанням мовленнєвих завдань, що забезпечує одночасне залучення дитини до предметно-практичної та мовленнєвої діяльності. Ефективними є вправи з масажними м'ячиками, еластичними кільцями, прищіпками, гумовими еспандерами, шнурівками, конструкторами, мозаїкою та природним матеріалом. Виконання маніпуляцій із предметами доцільно поєднувати з пальчиковими іграми, загадками, лічилками, складанням невеликих розповідей або описом виконуваних дій. Наприклад, під час нанизування намистин дитина називає їхній колір, форму,

розмір, кількість або складає прості речення за заданою мовленнєвою моделлю.

У структурі рухово-мовленнєвої діяльності можуть застосовуватися вправи на розвиток рухової координації, що передбачають виконання перехресних, послідовних та асиметричних рухів. До практичного арсеналу таких завдань можна віднести «дзеркальне малювання», «перехресні кроки», «вуха – ніс», одночасне виконання асиметричних рухів руками. Для підвищення ефективності кожну вправу доцільно поєднувати із мовленнєвим матеріалом: називанням предметів певної тематичної групи, добором прикметників, утворенням множини, складанням словосполучень або речень. Подібне поєднання забезпечує одночасне тренування моторного планування, уваги, пам'яті та мовленнєвого програмування.

Особливе місце у структурі корекційно-розвиткових занять займають вправи для формування мовленнєвого дихання. Практика показує, що багато дітей з особливими освітніми потребами мають недостатню силу видиху, поверхнєве дихання та порушення координації дихання й мовлення. Тому доцільно використовувати вправи, які поєднують фізичні рухи з контрольованим видихом. Наприклад, під час повільної ходьби дитина робить вдих через ніс і на видиху промовляє голосний звук, склад або коротке слово; під час піднімання рук угору виконується вдих, а під час опускання – тривалий видих із вимовою фрази. Ефективними є також вправи з мильними бульбашками, легкими м'ячиками, паперовими стрічками, повітряними кульками, які забезпечують розвиток сили, тривалості та плавності видиху.

Практична реалізація мовленнєвих завдань під час фізичного виховання передбачає активне використання спортивного інвентарю. Так, вправи з м'ячем можуть бути спрямовані на автоматизацію звуків, розвиток словника та граматичної будови мовлення. Передаючи м'яч, дитина називає слово на визначений звук, добирає антоніми чи синоніми, утворює множину, складає речення або продовжує розпочату педагогом розповідь. Використання обручів, кеглів, балансувальних доріжок, координаційних драбинок дозволяє поєднувати розвиток рухових навичок із виконанням мовленнєвих інструкцій різного рівня складності.

Адаптація рухово-мовленнєвих завдань має здійснюватися не лише відповідно до категорії освітніх труднощів, а насамперед з урахуванням індивідуального профілю розвитку та функціональних можливостей дитини. У роботі з дітьми, які мають виражені мовленнєві порушення, рухові вправи можуть поєднуватися з багаторазовим відтворенням доступного мовленнєвого матеріалу. Для дітей із порушеннями соціальної комунікації та сенсорної регуляції доцільними можуть бути структуровані діяльності, візуальна підтримка та передбачувана послідовність дій [5].

Ефективність використання засобів фізичного виховання значною мірою залежить від систематичності занять, міждисциплінарної взаємодії фахівців та залучення батьків до виконання рухово-мовленнєвих вправ у домашніх умовах. Доцільним є включення коротких фізкультурно-мовленнєвих пауз у повсякденну діяльність дитини, використання рухливих ігор під час прогулянок, ранкової гімнастики та сімейного дозвілля. Такий підхід забезпечує перенесення сформованих мовленнєвих навичок у природні життєві ситуації та підвищує ефективність корекційно-розвиткової роботи.

Таким чином, практичні аспекти розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами засобами фізичного виховання полягають у цілеспрямованій інтеграції рухових, мовленнєвих, сенсорних та ігрових компонентів у єдину систему корекційно-розвиткового впливу. Використання логоритміки, рухливих ігор, вправ на розвиток координації рухів, загальної та дрібної моторики, мовленнєвого дихання, а також фізичних вправ із мовленнєвим супроводом створює сприятливі умови для розвитку всіх компонентів мовленнєвої діяльності, формування комунікативної компетентності та успішної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Висновки. Проведений теоретичний аналіз засвідчив доцільність комплексного поєднання рухової та мовленнєвої діяльності в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Систематизовано практичні можливості використання засобів фізичного виховання відповідно до їх спрямованості на розвиток окремих компонентів мовлення. Визначено, що рухливі ігри з мовленнєвим супроводом, логоритмічні та вправи на розвиток координації рухів, загальної і дрібної моторики, мовленнєвого дихання та завдання зі спортивним інвентарем можуть інтегруватися в корекційно-розвитковий процес за умови їх відповідності мовленнєвій меті, віку, функціональним можливостям та індивідуальним освітнім потребам дитини. Практичне значення запропонованої систематизації полягає в можливості її використання під час планування індивідуальної та групової роботи. Перспективи подальших досліджень пов'язані з експериментальною перевіркою ефективності окремих комплексів рухово-мовленнєвих вправ для дітей із різними категоріями особливих освітніх потреб.

Література

1. Брушневська І. До проблеми розвитку дрібної моторики рук у дошкільників із порушеннями мовленнєвої діяльності. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2022. № 3. С. 124–131.
2. Курівський Я. Дослідження проблематики рухової активності дітей з особливими освітніми потребами в сучасному вимірі. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2024. Вип. 37. С. 59–71.

3. Курівський Я., Єдинак Г. Рухова активність дітей з особливими освітніми потребами у процесі змішаного навчання: стан та тенденції. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2023. Вип. 28(4). С. 216–223

4. Нагурна К., Черніченко Л. Корекція мовленнєвих порушень у дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки. *Вісник Освітньо-наукового центру сімейно-центрованих практик*. 2025. № 4. С. 170–172.

5. Рібцун Ю. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток : навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2020. 264 с.

6. Черніченко Л. Корекція мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку засобами логоритміки. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2022. Т. 1, № 1. С. 234–238.

7. Korkalainen J., McCabe P., Smidt A., Morgan C. Motor Speech Interventions for Children With Cerebral Palsy: A Systematic Review. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 2023. Vol. 66, No. 1. P. 110–125.

References

1. Brushnevskaya, I. (2022). Do problemy rozvytku drobnoi motoryky ruk u doshkilnykiv iz porushenniamy movlennievoi diialnosti [On the problem of fine motor skills development in preschool children with speech disorders]. *Acta Paedagogica Volynienses*, (3), 124–131. [in Ukrainian].

2. Kurivskiy, Ya. (2024). Doslidzhennia problematyky rukhovoi aktyvnosti ditei z osoblyvymy osvitynymy potrebamy v suchasnomu vymiri [Research on the problem of motor activity of children with special educational needs in the modern context]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, (37), 59–71. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-37-59-71> [in Ukrainian].

3. Kurivskiy, Ya., & Yedynak, H. (2023). Rukhova aktyvnist ditei z osoblyvymy osvitynymi potrebamy u protsesi zmishanoho navchannia: stan ta tendentsii [Motor activity of children with special educational needs in blended learning: State and trends]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Fizychnye vykhovannia, sport i zdorovia liudyny*, 28(4), 216–223. [in Ukrainian].

4. Nahurna, K., & Chernichenko, L. (2025). Korektsiia movlennievkykh porushen u ditei starshoho doshkilnoho viku zasobamy lohorytmiky [Correction of speech disorders in older preschool children by means of logorhythmics]. *Visnyk Osvitno-naukovoho tsentru simeino-tsentrovanynykh praktyk*, (4), 170–172. [in Ukrainian].

5. Ribtsun, Yu. (2020). Uchni pochatkovykh klasiv iz tiazhkymy porushenniamy movlennia: navchannia ta rozvytok [Primary school pupils with severe speech disorders: Education and development]. *Svit*. [in Ukrainian].

6. Chernichenko, L. (2022). Korektsiia movlennievkykh porushen u ditei doshkilnoho viku zasobamy lohorytmiky [Correction of speech disorders in preschool children by means of logorhythmics]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1(1), 234–238. [in Ukrainian].

7. Korkalainen, J., McCabe, P., Smidt, A., & Morgan, C. (2023). Motor speech interventions for children with cerebral palsy: A systematic review. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 66 (1), 110–125. https://doi.org/10.1044/2022_JSLHR-22-00375 [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто проблему розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами засобами фізичного виховання в контексті комплексної організації корекційно-розвиткової роботи. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку практичних підходів до поєднання рухової та мовленнєвої діяльності з урахуванням індивідуальних можливостей і освітніх потреб дітей. Метою статті є обґрунтування практичних аспектів розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами засобами фізичного виховання. Для досягнення поставленої мети застосовано теоретичний аналіз наукових і науково-методичних джерел, аналіз і синтез, порівняння, систематизацію, класифікацію та наукове узагальнення. На основі опрацювання наукових підходів систематизовано засоби фізичного виховання відповідно до їх спрямованості на розвиток компонентів мовлення. Розкрито практичні можливості використання вправ на розвиток загальної та дрібної моторики, рухливих ігор із мовленнєвим супроводом, логоритмічних і вправ на розвиток рухової координації, вправ на формування мовленнєвого дихання та завдань зі спортивним інвентарем. Визначено доцільність інтеграції рухових дій із завданнями, спрямованими на розвиток словникового запасу, граматичної будови, зв'язного мовлення, звуковимови, мовленнєвого дихання та комунікативних умінь. Акцентовано на необхідності індивідуалізації змісту рухово-мовленнєвої діяльності відповідно до віку, функціональних можливостей і характеру освітніх потреб дитини. Наукова новизна дослідження полягає в систематизації практичних засобів фізичного виховання за їх мовленнєвою спрямованістю та визначенні можливостей їх комплексної інтеграції в корекційно-розвитковий процес. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання запропонованої систематизації фахівцями під час планування індивідуальної та групової роботи з розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: особливі освітні потреби, розвиток мовлення, фізичне виховання, рухова діяльність, логоритміка, мовленнєве дихання, корекційно-розвиткова робота.

Дата першого надходження статті до видання: 04.09.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.10.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)